Уметнички преглед

Лирика Јована Солдатовића

У Салону 55 Грибиће младих изложено је дело једног вредног, озбиљног, талентованог скулптора. **Јован Солдатовић** изнео је пред погледе овог града да скулптуру која говори својим сугестивним језиком и коју треба ослушнути, ослушкивати.

Солдатовићева уметност настоји да избегне пролазност, ону дневну превлаку збивања која не остаје у судбинском трајању да прати човека као фактор његовог непрекинутог емотивног треперења, узбуђивања. Она се креће токовима већ нот, она фиксира онај општељудски интензитет који не нестаје с дневним политичким мењама. Јован Солдатовић се на свој начин држи, неотступно настоји да се држи, оне истине коју је изрекао велики вајар Бурдел: „... трагови временског утицаја и околине помало избледњују, а дело уметничко живи само онда, ако садржи нешто суштинско, што не нестаје с временом, што је од свих доба, опште начело, које је од свих начела што сачињавају вечну уметност, оно што је у истини заиста живо."

Да се отме пролазности дневних ћуди и недостатака отбилности у стварању — то је битна одлика ове уметничке индивидуалности. Она се успиње изнад апсолутног модернизма који изражава тоталније наша таласања и која, истовремено, тражи у свом времену свој стил, своје компоновање, своја неубичајена казивања. Не остаје ова песник, овај превасходно лирски песник, глув за деформације и афирмације нашег времена, овог тренутка дубоких социјално-психолошких превирања. Он креира живот, и његова природна мењања, и отуђења, и очовечења, увек утискујући у своје дело јак хуманости. И увек конкретно изражава своја узбуђења и визије, своје изеје трајања и лепоте, страсти и снаге.

Апстрактно, које носи свака права уметност, садржано је и у скулптури Солдатовићевој, али у мери за коју он налази да је довољна „да допринесе максималности асоцијација, чулних и мисаоних реакција код људи који ће то дело гледати, рекреирати у себи. И тако, сопственим унутрашњим преображајима, субламацијом, доследан себи, не дајући се ни извесној смелости експеримената, Солдатовић обогаћује свој израз, тражи и налази елементе скулптуре којима ће најадекватније изразити преокупације своје, модерног човека, овог који зна за толике цивилизације и стилове епоха. И за со цијални смисао садашњице. И за техничке револуције неслућене некад. Али — човека које је неотуђен од својих људских својстава непосредности, искрености, топлине и доброте, смисла за уживање у лепотама природе и људском стваралаштву. Можда тврда Солдатовићева природа плаћа известан мали данак узалудности покушаја да се одупре техничкој и савременој градској цивилизацији, можда је, кажем, сувише зажубљен у свој завичајни, сеоски, сремски амбијент, у онот сеоског човека, његово окружење и његово узбуђивање. Али сензибилни Солдатовић увиђа, чини је већ уочирен тај његов период социјалне идиле, да је истина његова у истини живота, у изменама што их доносе неминовност и свесна људска акција.

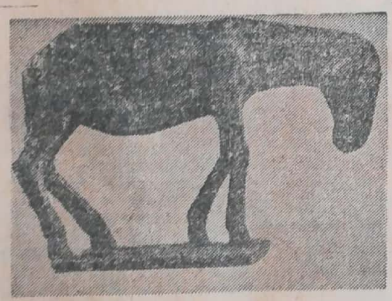

СОЛДАТОВИЋ: *Скулптура магарца*

Досадашња развојна линија Солдатовићева стваралаштва приказана овом изложбом, истиче га као лиричара, иако је скулптура, по својој суштини, најевска међу свим уметностима. И све, чак и ово што је рађено с тенденцијом монументалности (коњи, неке фигуре жена, неке орне), носе снажне лирске акценте. Целокупни опус овог скулптора одише интимним штимунгом. Но, његова лирика није само осећајност, дирљивост, она је и мисаоност, мудрост — визионарска.

Богате су облицима и асоцијацијама ове скулптуре. А функција, основна функција, као да им је у измирењу човека са природом, у потстицају његовом егзистирању у простору. У акцентовању дивних тачака у сазвежђу човековом. Има ту и интимних исповести и уметничког разрешавања најличнијих људских проблема (породични и љубавни мотиви).

Није то уметност великих сензација, али присна и мудра. Оплемењује и обогаћује наше бие. Дакако, ово је једна вајарска инструментација у садашњици, не искључива. У својој ненаметљивости она допушта да се чују и друга компоновања.

На овој изложби, првој само етапној изложби Солдатовићевој у Новом Саду, наше потеде највише задрже скулптуре (нажалост овде нема оне суптилне, поетске скулпторски по етске Пре љубави. Чак ни ње не репродукције) које се зову заједничким именом **Теме из провинције (магарац, орао, коза, петао, гуска).** Извајаредно ритмичне, савршено витке роде осваја. Али понесу човека и друга овде изложена дела: све те орне — у гипсу, у бронзи, у дрвету, нарочито оне три орне, па фигуре жена, нарочито она која се зове **Музика,** затим оне скулптуре у дрвету које се зову **Хармонија, Двоје, Вечити идол, па Коњ, Керуша,** те оне бројне главе деце и, међу портретима људи — највише поне се неизбежним, снажним утиском — **портре Томе Росандића.**

Портре Росандића, Солдатови ћева учитеља, — овде се човек мора дуже да задржи, — изражава стоицизам и визионарство једног стваралаца динамичних и трагичних људских скулптура. Тај портре овазиоњење је песничке трагике, трагике племенитог авантуристе у бескрајне сфере људског духа, у безмерја љубави, опијености дражестима наше чулне и мисаоне природе. Импонује мир Солдатовићевог Росандића, она природна страст, она луцидност, она животност Росандићеве личности, што и у немоћи, кад угледа једро витално чулно тело жене, страствено проговара: „Каква форма!" Бар таквим се чини, таквим нам се песник Росандић даје кроз дело младог талентованог скулптора, који је заувек упио лик вољеног учитеља и пренео га у неуништиву материју. Солдатовић је изразио, забележио трајно, величину тог ретког вајара који припада човечанству, оној малој групи правих, великих уметника.

Но, изнад света, Солдатовић је песник животиња, њихове доброте, лепоте и мудрости. А перцонификације су то, увек упућивање на човека: човек је у свим овим делима. Жудња и нежност зову из Солдатовићеве скулптуре било које.

Солдатовић се изражава конкретно, знаним, видљивим. И кад сања И кад карикира, и кад иронизира, и кад филозофира, и кад се враћа у детињство да забележи његове радосне, узбуђујуће, непоратне трептаје. Увек Он даје израз свом дубоком доживљавању на један префињен скулпторским искуством истанчан начин. Он слуша своје и наше, и наше кроз своје дамаре, и креира средствима које је измирио и измерио у себи.

Само у једном тренутку, на почетку свог стваралаштва, а била је тада друкчија и цела наша уметничка атмосфера, Солдатовић је пошао ивицом програматске, наивнополитичке теме. Онда, кад је онако академски вајао оног Градитеља са оним ципелама на којима се и шнур и копча виде. Али врсни уметник, сензибилна индивидуалност, одмах је осетио низбрдицу. И замислио се. После су га, кад је то одбацивао, и вајао овај дрвени рељеф главе жене са руком, то Сећање, онај лежећи женски Акт и друго, тада су га видели метафизичарем, док је он само жудео, судбински замишљен био. Наслућујемо је тада видљиве утицаје Мештровића, Галавичинија, Родена, Росандића... И налазио себе, свој завичај, своју „провинцију". Родила се тада Керуша (инспирисана оном незаборавном песмом, трагичном песмом трагичног Јесењина). Наша је тада Солдатовић своје нежне орне, сањалачке роде, мудрог магарца, материнску козу, замишљеног орла, духовитог петла, борбену гуску, ту гуску која се бори, брани себе и свој свет, која се испружила напред и даје крика својој виталности, и опет — орнама, овој тако красно компонованој тројки, питомих, живих и љупких, стравичних животиња. Можда у томе литерарно помало угрожава скулптурско. Можда Важно је, међутим, нагласити да је при свему томе, у овом ликовном завичају, Солдатовић остао са светом; национална патетика њему је страна. И тако је наше свој стил изграђених фигура и немарне, немирне обраде. Увек прооцеђано, префињено. Његова скулптура је весма ритмична. Он ствара витке форме, али форме које неће бити саме себи циљ, већ да нешто изразе, да се тим он, песник, боље изрази, да нешто животно акцентује. Чак је и тај савршен ритам форме његове скулптуре створен да пресвега сконшти интензивно узбуђење уметниково Игра тих танких, витких форми, светлости и сенке, дивно сконштава тела сање његова и наше духа. И ту, у тој ритмичности и немирној плохи, у особености лепоте конструкције ових скулптура, тим дужинама и висинама, тој издужености што је, за ме не, стремљење и пробој у простор до изнад њега, одлика је Солдатовићеве скулптуре, то је његов стил. Солдатовић данас већ има свој стил, своју личност; његов траг је неопозиви континуитет. А није ли управо у стилу — уметник, није ли то најбитнија ознака правог уметника. Величина, вредност и домет његове уметности садржани су у тој дрхтавој јасноћи, која је завидно постигнуће рав нотеже и разноликости планова и волумена, у тој својеврсној складности маса. И, напосе, у ономе што та поезија форме из ражава, у оном њеном животном податку!

У стилизацији **Рода и Гуске,** то треба посебно нагласити, Солдатовићева скулптура приказује се још модернијом. Овде се показује једна нова нијанса, тенденција у његовом стварању које је далеко од тога да буде заокружено, јер овај вајар је још толико млад, да нас може изненадити неслућеним реализацијама.

Поставља се уз ово и питање, неизбежно питање увек кад се ради о ликовној уметности; како она пристаје уз са времену архитектуру Ова скулптура, она која је аутентично Солдатовићева, тешко да се не може наћи у модерном ентеријеру (у ентеријеру је готово искључиво њено место). Налазим да може, јер ће том ентеријеру давати неопходне акценте непосредности, елемен тарне природности. Свакако, није та скулптура једина за наш интимни амбијент Није, међутим, категорично ни да се скулптура мора поттуно да под реди архитектури. Извесну аутономност мора да задржи сва ка уметност, јер, на крају крајева, оне постоје и зато да монотонију кретања, сваку једноличност поремете, да унесу разноликост а и да изразе неки посебан вид егзистенције својим различитим језицима.

Солдатовић креира зналачки, мајсторски. И заноси својом неакадемичком чари. Стога му није тешко наћи место.

Милета ПАВЛОВ